

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad y cyfarfod	8 Mawrth 2023
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol
Awdur yr adroddiad	Steve Gadd, Pennaeth Cyllid ac Eiddo
Teitl	Diweddariad ar y cynnydd gyda'r Datganiad Cyfrifon 2021/22

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Darparu diweddariad ar yr archwiliad o ddrafft Datganiad Cyfrifon 2021/22.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol wedi dirprwyo cyfrifoldeb i gymeradwyo'r cyfrifon wedi'u harchwilio, y gobaith oedd y byddai'r rhain wedi cael eu cyflwyno i'r cyfarfod ar 8 Mawrth 2023. Nid oedd hynny'n bosib ac mae'r adroddiad hwn yn egluro'r prif reswm dros hynny.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Nodi'r sefyllfa fel y cyflwynir yn yr adroddiad hwn a diweddarau Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol yn unol â hynny.

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Cefndir

Mae dyletswydd statudol ar y cyngor i baratoi datganiad cyfrifon sy'n cydymffurfio â'r safonau cyfrifo a gymeradwyir. Mae'n rhaid i'r aelodau etholedig gymeradwyo'r cyfrifon a archwiliwyd yn ffurfiol ar ran y Cyngor. Mae'r rôl hon wedi cael ei dirprwyo i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol. Roedd y cyfrifon drafft wedi'u cwblhau a'u llofnodi gan y

Pennaeth Cyllid ar 27 Mehefin ac ar gael i'w harchwilio yn ôl y gofyn ac yn agored ar gyfer archwiliad cyhoeddus o 15 Gorffennaf tan 11 Awst.

Fel sydd wedi digwydd dros y blynyddoedd diwethaf fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru ganllawiau yn nodi, oherwydd effaith parhaus Covid, y byddai terfynau amser statudol ar gyfer cwblhau cyfrifon Drafft a chyfrifon wedi'u harchwilio yn cael eu hymestyn fel y nodwyd yn y tabl isod. Gwnaeth CSDd y penderfyniad cynnar i gyhoeddi rhybudd i nodi na fyddwn yn anelu at y dyddiad cau cynnar statudol ond y byddai'n cyflawni'r dyddiadau cau diwygiedig. Gwnaed y penderfyniad hwn mewn ymgynghoriad gydag Archwilio Cymru gan ddefnyddio'r asesiad o'u gallu i gwblhau'r gwaith archwilio gofynnol.

4.2 Crynodeb o sefyllfa hyd at fis Tachwedd 2022

Rhoddwyd diweddariad yng nghyfarfod mis Tachwedd ynglŷn â mater oedd yn effeithio ar holl awdurdodau lleol Cymru. Mae Cod Ymarfer Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth LASAAC ar gyfer Cyfrifeg Awdurdod Lleol yn y Deyrnas Unedig (y Cod) angen asedau isadeiledd i gael eu mesur yn defnyddio sail mesur cost hanesyddol a'u cario ar gost dibrisiad hanesyddol. Yn benodol, roedd yna bryderon oherwydd anawsterau ymarferol o roi'r cyfansoddiad cyfrifo ar waith ar gyfer cydnabod a pheidio â chydabod cyfansoddiadau wedi'u newid ar gyfer asedau isadeiledd mae'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol wedi methu â chydymffurfio â'r gofyniad i asesu gwerth llyfr net y cyfansoddiad wedi'i newid ac wedi trin y cyfanswm ar gyfer y cyfansoddiad sydd wedi'i newid fel sero. Cafodd y mater ei ddatrys ar ddechrau mis Rhagfyr pan wnaeth Llywodraeth Cymru roi cymeradwyaeth i ddiystyru statudol mewn perthynas â'r broblem hon tra bod ateb parhaol yn cael ei ddatblygu o fewn y Cod, a fydd yn gwella'r broses o adrodd ar y sefyllfa ariannol yn y maes hwn. Gobeithio yn dilyn hyn y gallwn gwblhau'r cyfrifon ar gyfer naill ai cyfarfod Ionawr neu Mawrth.

4.3 Rhesymau am oedi parhaus cyn cwblhau'r archwilio

Tra bod y mater uchod wedi effeithio ar holl ALI Cymru, yn anffodus roedd dau fater penodol arall wedi codi yn y cyfamser yn ymwneud â gwerthoedd ased tai cyngor CSDd nad yw wedi'i ddatrys eto. Mae'r gofrestr ased anheddau'r Cyngor yn rhannu stoc dai y Cyngor dros oddeutu 1600 llinell, gyda phob llinell yn cynrychioli rhwng 2 a 50 eiddo. Mae pob llinell yn cynnwys ei gronfa adbrisiwr wrth gefn ei hun.

Mater 1: Ble nad yw gwariant yn berthnasol i linell benodol, arfer y Cyngor yw rhoi ychwanegiadau ac amhariadau nad ydynt yn ymestyn anheddau'r cyngor yn ei

gyfanrwydd ac nid eu rhannu dros linellau unigol. Nid yw'r Cyngor wedi derbyn y wybodaeth sydd ar gael i allu dyrannu'r ychwanegiadau hyn yn gywir i linellau unigol. Mewn blynyddoedd blaenorol mae Archwilio Cymru wedi codi cwestiynau am hyn ond maent wedi derbyn dull y Cyngor.

Mater 2: Mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i amhariadau a cholledion ailbriso a gydnabyddir yn y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) gael eu cildroi drwy ailbriso enillion cyn i unrhyw gynnydd ailbriso gwarged gael ei gydnabod yn y gronfa adbriso wrth gefn. Nid yw'r Cyngor wedi gwneud hyn ac yn hytrach wedi cydnabod enillion ailbriso yn llawn yn y gronfa adbriso wrth gefn.

Er yn derbyn Mater 2 yn llwyr (oedd bellach wedi'i weithredu ar gyfer yr holl categorïau ased perthnasol eraill), mae'r Cyngor wedi ceisio dadlau na fyddai datrys elfennau hanesyddol Mater 1 yn y ffordd mwyaf ymarferol (dosrannu'r costau hyn ar draws yr holl asedau) ddim mwy cywir na'r ffordd yr oeddent wedi eu cyfrif. Er ein bod yn derbyn y byddem yn gweithio gyda'r gwasanaeth yn y dyfodol i sicrhau bod gwybodaeth rheoli mwy manwl ar gael i ganiatau ar gyfer dyrannu'r costau hyn yn gywir. Fodd bynnag, roedd hwn yn rhywbeth na allai Archwilio Cymru ei dderbyn gan nad oedd y Cyngor yn gallu rhoi sicrwydd na fyddai'r gwahaniaeth yn y cyfrifiadau yn arwain at gamddatganiad sylweddol - er yn siomedig rydym yn derbyn ac yn deall safbwynt Archwilio Cymru ar hyn.

Roedd Archwilio Cymru wedi gofyn i'r Cyngor yn wreiddiol i gywiro'r cofrestrau ased yn ôl i 2007/8 drwy ddyrannu'r ychwanegiadau/diffygion ar draws llinellau'r gofrestr ased a drwy ddefnyddio enillion ailbriso i gildroi unrhyw amhariad / golledion ailbriso a gydnabuwyd yn flaenorol yn y CRT. Roedd y Cyngor wedi cytuno i geisio cynnal yr ymarfer hwn ar ddechrau Ionawr - a rhagwelir y byddai'n cymryd tua 3 i 4 wythnos. Fodd bynnag, yn dilyn gwaith cychwynnol yn ymdrechu i adolygu'r cofrestrau ased o 2007/8 i 2010/11 drwy ddsrannu ychwanegiadau / amhariadau ar sail GBV, mae wedi dod yn amlwg bod addasiad cyfnod blaenorol i'r cyfrifon ar y mater hwn yn anymarferol. Er bod angen amser i ymgymryd â'r gwaith yn fater, mae'r prif broblem a brofir oherwydd bod yr amser wedi mynd heibio ers llunio'r cofrestrau ased (yn mynd yn ôl i 2007-08), sy'n golygu nad yw'r papurau gwaith sy'n ofynnol ar gyfer llywio cofnodion o fewn cofrestr ased pob blwyddyn a'r rhesymeg y tu ôl i lawer o'r cofnodion ar gael i ni.

Roedd y rhain a materion eraill mwy technegol wedi eu codi gydag Archwilio Cymru. Yn benodol, roeddem yn dadlau bod y Cod yn cydnabod y bydd yna amgylchiadau ble nad yw addasiad cyfnod blaenorol yn ymarferol. Fodd bynnag, roedd Archwilio Cymru yn parhau

i ddweud na fyddent yn gallu cymeradwyo'r cyfrifon heb dystiolaeth nad oedd y ffigyrau hyn wedi eu camddatgan yn sylweddol. Yn dilyn nifer o drafodaethau cytunwyd ar ddull mewn egwyddor oedd yn arwain at gynnig i ymgymryd â'r gwaith o ddyddiad yr ailbrisiad olaf yn 2016/17. Roedd y gwaith hwn wedi dechrau ar ddechrau Chwefror.

Bellach, mae wedi dod yn glir na ellir cwblhau'r gwaith er mwyn caniatau amser i Archwilio Cymru ymgymryd â'r gwaith archwilio angenrheidiol yn barod ar gyfer cyfarfod Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Mawrth. Yn ogystal, rydym nawr angen dechrau mynd i'r afael â'r ôl-groniad i baratoi ar gyfer y broses cau Datganiad Cyfrifon 2022/23. Mae hyn yn golygu na fydd y gwaith sy'n weddill ar gyfer cyfrifon 2021/22 nawr wedi eu cwblhau nes bydd cyfrifon drafft 2022/23 wedi eu llunio. Bydd Datganiad Cyfrifon 2021/22 yn parhau'n agored tan yr haf ac mae'n debyg na fyddwn mewn sefyllfa i gyflwyno set terfynol o gyfrifon wedi eu harchwilio ar gyfer y flwyddyn honno tan fis Medi 2023.

Mae hefyd wedi cael ei wneud yn glir gan Archwilio Cymru y byddant yn anelu i gwblhau'r gwaith ar gyfrifon 22/23 erbyn Tachwedd/Rhagfyr 2023. Felly, byddwn yn anelu i ddod â Chyfrifon Drafft i gyfarfod mis Medi fel y gallwn gynnal sicrwydd ansawdd ychwanegol cyn cymeradwyo'r cyfrifon ar gyfer eu harchwilio.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon yn sail i stiwardiaeth a llywodraethu ariannol y Cyngor ac felly mae'n cefnogi holl wasanaethau a blaenoriaethau'r cyngor.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Does dim costau uniongyrchol ychwanegol yn codi o ganlyniad i'r adroddiad hwn. Fodd bynnag mae gan y gwasanaeth y staff sydd ei angen ar gyfer cymeradwyo cyfrifon Medi, felly byddai rhagor o oedi yn y dyfodol yn golygu costau ychwanegol er mwyn lleihau'r effaith ar waith arall wedi'i amlygu yn Adran 4.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Barn broffesiynol y Swyddog Adran 151 yw nad oes angen Asesiad o'r Effaith ar Les ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Mae gweithdrefnau a phrosesau y Cyngor sy'n sail i lunio'r cyfrifon yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan Archwilio Cymru. Caiff barn broffesiynol ei cheisio oddi wrth nifer o ddisgyblaethau eraill y tu hwnt i gyllid, fel yr adain gyfreithiol, prisio eiddo, adnoddau dynol a phensiynau.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn elfen allweddol o fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Mae'n bwysig bod aelodau etholedig yn cael eu sicrhau bod y cyfrifon wedi cael eu cynhyrchu yn unol â'r safonau perthnasol a bod y broses sy'n sail i gynhyrchu'r cyfrifon yn gadarn. Er ei bod yn siomedig bod yr amserlen wedi llithro eto eleni, rydym yn parhau i weithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn Archwilio Cymru i sicrhau canlyniad boddhaol.

10. Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Heb ymgymryd â'r gwaith ychwanegol ar y gofrestr ased, mae'n debyg y byddai'r Datganiad Cyfrifon yn destun cymhwyster archwilio drwy gyfyngiad oni bai y gellir datrys y materion yn foddhaol.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

O dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol. Mae Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Penodedig archwilio ac ardystio cyfrifon y cyngor, a rhaid iddo fod yn fodlon bod y cyfrifon wedi cael eu cwblhau yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2018.